

Pio Vito P i n t o. *La giustizia amministrativa della Chiesa*. Dott. A. Giuffrè Editore. Milano 1977 ss. XIV + 377.

Choć w polskiej literaturze kanonistycznej niewiele miejsca poświęcono procesom spornoadministracyjnym, wprowadzonym w Kościele przez Konstytucję apostolską *Regimini Ecclesiae Universae*, znajdujemy w niej dobre, całościowe i przejrzyste opracowanie ks. prof. J. Krukowskiego (*Sprawiedliwość administracyjna w Kościele*. Lublin 1979). W ogólnokościelnej literaturze kanonistycznej natomiast jest raczej przeciwnie: sporo napisano artykułów na ten temat, lecz niewiele jest opracowań całościowych, a do takich chce należeć książka V. P. Pinta.

Ks. Pinto, gdy pisał swą pracę, był notariuszem drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej, czyli bezpośrednim obserwatorem realizującej się sprawiedliwości administracyjnej w Kościele; z konieczności był więc włączony w proble-

matykę nowo powstałego organu tejże sprawiedliwości i miał dostęp do twórczego się wówczas orzecznictwa Najwyższego Trybunału w omawianym przedmiocie. W późniejszym czasie miał on na ten temat wykłady zleczone na Uniwersytecie w Strasburgu i w Ottawie; obecnie wyklada na Papieskim Uniwersytecie „Urbanianum” w Rzymie. Te zewnętrzne motywy skłaniają do zapoznania się z książką.

Praca składa się z sześciu rozdziałów. Pierwszy dotyczy problematyki obrony sytuacji podmiotowych w prawie kanonicznym (s. 1—35). Chodzi tu głównie o dyskusję, zrodzoną pod wpływem prawa włoskiego, odnośnie do stosowności wprowadzenia na teren prawa kanonicznego odróżnienia między prawami podmiotowymi i interesami legalnymi, jako kryterium po-

działu między sprawiedliwością zwyczajną i administracyjną. Rozdział drugi, zatytułowany *Spory administracyjne przed Konstytucją Apostolską Regimini Ecclesiae Universae* (s. 37—50), wspomina kompetencje dawnej Sygnatury łaski i Sygnatury sprawiedliwości oraz kan. 1601 obecnego kodeksu, by zatrzymać się dłużej na innowacji wprowadzonej przez wspomnianą konstytucję w przedmiocie sprawiedliwości administracyjnej. Trzeci rozdział poświęcony jest aktom administracyjnym (s. 51—103), tzn. ich naturze, klasyfikacji i elementom istotnym. W związku z tym Pinto omawia różne kwestie partykularne — niejednokrotnie kontrowersyjne — między innymi problem milczenia ze strony władz administracyjnych. Następnie przechodzi, w czwartym rozdziale, do wad aktu administracyjnego (s. 105—126), zatrzymując się nad pojęciami prawomocności, skuteczności i nieskuteczności, działania wstecz, niezaskarżalności, nieważności i unieważnialności, zaistnienia i niezaistnienia, *irritatio* i *rescindibilitas*. Przedmiotem piątego rozdziału jest pogwałcenie prawa (s. 127—193). Autor precyzuje pojęcie i fundamentalne zasady w tym względzie; bierze pod uwagę w swych rozważaniach formy nielegalności aktów administracyjnych, wypracowane w prawie włoskim, i naturę drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej. W końcu zajmuje się rekuresem hierarchicznym i spornym. Ostatni rozdział traktuje o kanonicznym procesie spornoadministracyjnym (s. 195—250). Po pewnych uwagach wstępnych, dotyczących natury tego procesu oraz pozycji w nim władzy administracyjnej, Pinto rozprawia głównie na

temat przedmiotu tego procesu, warunków istotnych do jego wszczęcia oraz poszczególnych elementów procedury.

Na początku książki, oprócz krótkiej prezentacji (s. V) kard. G. Violardo, znajdujemy wprowadzenie (s. VII—XIV), napisane przez prof. P. Fedele. Na końcu zaś stustronicowy dodatek (s. 251—351), zawierający orzecznictwo wybrane drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej, tzn. 11 wyroków Kolegium Kardynałskiego i 5 innych decyzji (niektóre były już uprzednio opublikowane, inne nie), bibliografię (s. 353—361) oraz indeks nazwisk i rzeczy (s. 363—372) i indeks ogólny (s. 373—377).

Gdy chodzi o aspekt rzeczowy, praca jest bardzo mocno zakorzeniona w mentalności, terminologii i problematyce prawa świeckiego Włoch. Mało zaś bierze pod uwagę wymogi i specyfikę własną prawa kanonicznego, mającego determinować działanie bardzo swoistej społeczności, jaką jest Kościół. Odnosnie zaś do aspektu formalnego należałoby sobie życzyć większej przejrzystości i spójności logicznej wykładu (np. drugi rozdział zatytułowany jest *Spory administracyjne przed Konstytucją Regimini Ecclesiae Universae*, natomiast traktuje głównie o drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej, czyli właśnie o okresie po wspomnianej konstytucji. Język Autora jest skomplikowany. Intytulacje poszczególnych punktów nie dają obrazu ciągu logicznego myśli. Godne uwagi jest na pewno zamieszczone w dodatku orzecznictwo Sygnatury Apostolskiej.

Bp Zenon Grocholewski